

Näringsutskottets betänkande

1981/82:54

över proposition 1981/82:203 om kontroll över visst automatspel jämte motioner

Ärendet

I proposition 1981/82:203 (kommundepartementet) har regeringen föreslagit riksdagen att anta förslag till

1. lag om anordnande av visst automatspel,
2. lag om ändring i lotteriförordningen (1939:207).

Med anledning av propositionen har väckts fyra motioner, som redovisas i det följande (s. 4).

Socialutskottet har avgivit yttrande (SoU 1981/82:4 y) över propositionen och motionerna (*bilaga*, s. 13).

Upplysningar i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Sveriges automatägares riksförbund.

Propositionen

Propositionens huvudsakliga innehåll är följande.

Nya regler för anordnande av flipperspel och liknande automatspel föreslås. Reglerna intas i en särskild lag, lag om anordnande av visst automatspel. Enligt denna skall tillstånd krävas för anordnande i förvärvssyfte av spel på mekanisk eller elektronisk spelautomat som inte ger vinst eller som ger vinst endast i form av frispel på automaten. Ansökningar om tillstånd prövas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Tillstånd skall kunna förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och om tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Om det efter tillståndsbeslutet uppkommer missförhållanden till följd av spelverksamheten, får socialnämnden meddela nya eller ändrade föreskrifter.

Den som anordnar automatspel som omfattas av lagens bestämmelser får inte otillbörligen locka barn eller ungdom att delta i spelet. Tillstånd får återkallas om spelet anordnas i strid mot denna bestämmelse. Detsamma gäller om automatspel anordnas i strid mot föreskrifter som socialnämnden har utfärdat.

Socialnämnden skall också svara för tillsyn över spelverksamheten. Påföljd i form av böter eller fängelse i högst sex månader skall kunna ådömas

den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel utan att ha tillstånd eller bryter mot socialnämndens föreskrifter.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1982.

Förslaget till lag om ändring i lotteriförordningen finns på s. 4 f. i propositionen. Det innebär endast att det införs en hänvisning till den nya lagen om anordnande av visst automatspel. Förslaget till denna lag har följande lydelse:

Förslag till

Lag om anordnande av visst automatspel

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Denna lag är tillämplig på spel som anordnas i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten.

Lagen gäller inte spel som anordnas på fartyg i reguljär trafik.

2 § Den som anordnar automatspel som avses i 1 § första stycket får inte otillbörligen locka barn eller ungdom att delta i spelet.

Den som anordnar spelet skall svara för att god ordning råder inom den lokal eller anläggning där spelet bedrivs.

Tillstånd

3 § Tillstånd krävs för att anordna automatspel som avses i 1 § första stycket på två eller flera spelautomater inom samma lokal eller anläggning. Detta gäller inte för automatspel som anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

Frågan om tillstånd prövas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Nämnden får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

4 § Vid prövning av tillstånd skall socialnämnden bedöma om spelverksamheten kan antas försäkra bristande ordning eller kommer att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Vid prövningen skall särskilt beaktas sökandens lämplighet, lokalens ändamålsenlighet samt lokalens belägenhet.

5 § Tillstånd får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs

för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom.

Om det efter tillståndsbeslutet uppkommer missförhållanden till följd av spelverksamheten, får socialnämnden meddela nya eller ändrade föreskrifter.

6 § Om automatspel, för vilket tillstånd har meddelats, anordnas i strid mot bestämmelsen i 2 § första stycket eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §, får socialnämnden återkalla tillståndet.

Tillsyn

7 § Socialnämnden utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag och av de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

För att utöva tillsynen har socialnämnden rätt att få tillträde till lokaler eller anläggningar där tillståndspliktigt automatspel anordnas och infordra upplysningar från den som anordnar spelet.

8 § Om den som anordnar tillståndspliktigt automatspel underlåter att lämna tillträde eller tillhandahålla upplysning enligt 7 § andra stycket, får socialnämnden förelägga vite.

För att bereda sig tillträde får socialnämnden vid behov anlita biträde av polisen.

Övriga bestämmelser

9 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel i strid mot 3 § första stycket eller bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 § Socialnämndens beslut enligt 5 § andra stycket eller 6 § gäller omedelbart om nämnden ej förordnar annat.

11 § Socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen genom besvär.

Länsstyrelsens beslut i fråga om vitesföreläggande får inte överklagas. Andra beslut av länsstyrelsen får överklagas hos socialstyrelsen genom besvär. Socialstyrelsens beslut får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

Den som vid ikraftträdandet anordnar automatspel för vilket tillstånd erfordras enligt denna lag och som före utgången av september 1982 har sökt tillstånd får fortsätta med verksamheten till dess ansöknings slutligt har prövats. Om socialnämnden inte meddelar tillstånd för fortsatt spelverksamhet, skall nämnden utsätta den tid inom vilken verksamheten skall ha

avvecklats. Denna tid skall bestämmas så att skäligen rådrum ges för avvecklingen.

Motionerna

Yrkanden

De motioner som har väckts med anledning av propositionen är

1981/82:2447 av Ingegerd Elm (s), vari hemställs att riksdagen beslutar att lagen om anordnande av visst automatspel skall gälla generellt med undantag av offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

1981/82:2448 av Margot Wallström (s) och Åke Gustavsson (s), vari hemställs att riksdagen hemställer hos regeringen att skyndsamt till riksdagen återkomma med lagförslag som innebär att kommunerna skall pröva etablering av fritids- och nöjesinrättningar i syfte att förhindra olämpliga ungdomsmiljöer,

1981/82:2493 av Oskar Lindkvist (s) och Lars Ulander (s), vari föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det nu framlagda lagförslaget i proposition 1981/82:203 vidgas till att omfatta alla slag av kommersiella fritids- och nöjesplatser.

1981/82:2494 av Margareta Winberg (s) och Marianne Stålberg (s), vari hemställs att riksdagen antar lagförslaget med följande förändring:

Propositionens lydelse

Tillstånd krävs för att anordna automatspel som avses i 1 § första stycket på två eller flera spelautomater inom samma lokal eller anläggning. Detta gäller inte för automatspel som anordnas i samband med offentlig tillställning av tillfällig karaktär.

Frågan om

Föreslagen ny lydelse

3 §

Tillstånd krävs för att anordna automatspel som avses i 1 § första stycket på alla spelautomater.

Frågan om

Motivering

I motionerna 1981/82:2448 (s) och 1981/82:2493 (s) föreslås att kommunernas prövningsrätt inte begränsas till anordnandet av flipperspel och liknande automatspel. Förslaget i den förstnämnda motionen om att kommunerna skall ha möjlighet att pröva etablering av alla fritids- och nöjesinrättningar i syfte att förhindra olämpliga ungdomsmiljöer motiveras bl. a. med att utrymmet för kommersiella satsningar på fritidssektorn har

ökat i takt med att kommuner och föreningar av ekonomiska skäl har tvingats att begränsa fritids- och kulturutbudet. Motionärerna hänvisar dels till att företrädare för 32 rikstäckande barn- och ungdomsorganisationer har krävt hos regeringen att kommunerna skall få rätt att ingripa mot alla typer av olämpliga ungdomsmiljöer, dels till att över 350 social-, skol- och fritidschefer i en skrivelse i mars 1982 till kommunministern har krävt en lagstiftning som ger kommunerna inflytande och kontroll över nöjes- och fritidssektorns utveckling. I motion 1981/82:2493 (s) hänvisas till att också en utredning som har arbetat på uppdrag av Stockholms kommunstyrelse har föreslagit att kommunerna skall erhålla denna kontrollmöjlighet. Motionärerna menar att ansvariga kommunala organ måste få en möjlighet att säga nej till rent destruktiva verksamheter på ungdomsmiljöområdet. Genom att ge kommunerna vetorätt skulle man ge dem ökade förhandlingsmöjligheter gentemot dem som utformar sådana miljöer. Motionärerna anser vidare att det framlagda lagförslaget, i motsats till vad som anförs i propositionen, kommer att skapa ökad byråkrati.

I motionerna 1981/82:2447 (s) och 1981/82:2494 (s) föreslås att tillstånd skall krävas även i fall när det bara finns en automat. Enligt motionärernas uppfattning har det inte i något sammanhang framkommit att tillsynen skulle vara bättre där det finns ett spel än där två eller tre är placerade. Med den i propositionen föreslagna begränsningen torde antalet enstaka automater komma att öka, förmodar motionärerna. De påpekar vidare att majoriteten av remissinstanserna förordade en sådan generell tillståndsplikt. I den senare motionen yrkas vidare att det inte skall finnas något undantag från tillståndskravet när automatspel anordnas i samband med offentlig tillställning av tillfällig karaktär. Ett sådant undantag skulle inbjuda till försök att kringgå lagen, tror motionärerna.

Utskottet

I den debatt som har förekommit om olämpliga ungdomsmiljöer har under senare tid de s.k. flipper- och spelhallarnas verksamhet särskilt uppmärksamats. Krav har i skilda sammanhang framförts om att denna verksamhet skall regleras i lag.

Frågor om lotterier och spel regleras f.n. i lotteriförordningen (1939:207). Av denna framgår att lotterier och spel för allmänheten i princip inte får anordnas utan tillstånd av myndighet. Detsamma gäller bl. a. i fråga om sådant automatspel som inte anordnas för allmänheten om spelet anordnas i förvärvssyfte. Tillstånd kan beviljas av polismyndighet, länsstyrelse eller regeringen, beroende på vilken lotteri- eller spelform det rör sig om.

När det gäller automatspel görs i lotteriförordningen (1 § och 1 a §) en åtskillnad mellan å ena sidan spel som ger vinst i form av pengar och varor, å andra sidan spel som ger vinst endast i form av frispel. Automatspel om pengar är förbjudet i Sverige sedan den 1 januari 1979. Tillstånd kan dock ges

för sådant spel på fartyg i internationell trafik. Automatspel om varuvinster får efter tillstånd anordnas i vissa fall.

Automatspel som normalt endast ger vinst i form av ett frispel på apparaten, såsom flipperspel eller liknande automatspel, får anordnas utan tillstånd eller anmälan. Ger spelet vinst i form av flera än ett frispel per spelomgång krävs däremot tillstånd för att anordna spelet.

Den spelverksamhet som förekommer i de s.k. flipperhallarna baseras på den typ av spelautomater som inte kräver tillstånd. De nuvarande bestämmelserna i lotteriförordningen ger således i allmänhet ingen möjlighet till förhandsprövning av spelverksamhet på flipperspel och liknande automatspel.

Även allmänna ordningsstadgan (1956:617) innehåller vissa bestämmelser som kan vara av intresse när det gäller att förhindra uppkomsten av olämpliga ungdomsmiljöer. Enligt 12 § krävs tillstånd för att anordna offentlig tillställning på allmän plats. Med offentlig tillställning avses bl. a. tävlingar, danstillställningar, cirkusföreställningar samt tivoli- och marknadsnöjen. För särskilda fall får polisen meddela ordningsföreskrifter om bl. a. hållande av lokal eller plats för sport, spel eller liknande. Om det är påkallat med hänsyn till den allmänna ordningen kan verksamheten förbjudas. Allmänna ordningsstadgans inriktning på den allmänna ordningen gör emellertid att den endast undantagsvis är användbar när det gäller att komma till rätta med de sociala missförhållandena i en viss ungdomsmiljö.

Lotteriutredningen lade i betänkandet (SOU 1979:29) Lotterier och spel fram förslag till en ny lag om lotteri och spel. Enligt detta förslag skulle länsstyrelserna, om det behövdes från allmän synpunkt, kunna begränsa spel på flipperspel. Någon förhandsprövning av spelverksamheten ansågs dock ej erforderlig. Vid remissbehandlingen förordade många remissinstanser åtgärder som gick längre än vad utredningen hade föreslagit.

Med anledning av två motioner hemställde riksdagen i januari 1981 (NU 1980/81:3, rskr 1980/81:144) att regeringen skyndsamt skulle lägga fram förslag till lagstiftning om denna verksamhet. Näringsutskottet uttalade bl. a. att det, såvitt utskottet kunde bedöma, tycktes finnas starka skäl för att kommunerna skulle få ett väsentligt inflytande över verksamheten vid flipperhallar och liknande. Ett förslag från regeringen i ärendet borde enligt utskottets mening kunna lämnas separat och med förtur framför övriga delar av det komplex som lotteriutredningen hade behandlat.

Mot den här tecknade bakgrunden upprättades inom kommundepartementet promemorian (Ds Kn 1981:19) Kommunal kontroll över spelhallar – en olämplig ungdomsmiljö. Promemorian ligger till grund för den nu aktuella propositionen. I denna föreslås att nya regler för anordnande av flipperspel och liknande automatspel tas in i en särskild lag. Enligt denna skall tillstånd krävas för att man i förvärvssyfte skall få anordna spel på mekanisk eller elektronisk spelautomat som inte ger vinst eller som ger vinst endast i form av

frispel på automaten. Tillstånd krävs dock inte om det bara finns en spelautomat inom samma lokal eller anläggning eller automatspelet anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär. Socialnämnden skall svara för tillsynen över spelverksamheten. En närmare redogörelse för det huvudsakliga innehållet i propositionen har lämnats i det föregående (s. 1).

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. I samtliga motioner framställs krav på ett mera långtgående tillståndsvång än det som föreslås i propositionen. Innebörden av yrkandena i motionerna 1981/82:2448 (s) och 1981/82:2493 (s) är att tillståndsvånget skall utvidgas till att avse alla kommersiellt anordnade fritids- och nöjesinrättningar. Prövningens syfte skall vara att förhindra uppkomsten av olämpliga ungdomsmiljöer. I motionerna 1981/82:2447 (s) och 1981/82:2494 (s) föreslås att tillstånd skall krävas även i fall då det finns endast en automat. Den senare motionen innehåller även ett krav på att det inte skall göras något undantag från tillståndskravet då automatspel anordnas i samband med offentlig tillställning av tillfällig karaktär.

Socialutskottet har i sitt yttrande avstyrkt de två förstnämnda motionerna och det sistnämnda förslaget. Däremot har socialutskottet tillstyrkt förslagen om tillståndspflicht i fall när det bara finns en spelautomat i en lokal eller anläggning.

Näringsutskottet får anföra följande.

Frågan om lagstiftningsåtgärder för att skydda barn och ungdom mot sociala skadeverkningar som förorsakas av olämpliga ungdomsmiljöer har under senare tid fått stor uppmärksamhet i den socialpolitiska debatten. Samhället måste naturligtvis ingripa mot miljöer där det förekommer alkohol- och drogmisbruk samt vandalisering och annan kriminalitet. En företeelse som tidigare kritiserats hårt utifrån sociala utgångspunkter var spelet på s.k. enarmade banditer. Sådana spel är (om man bortser från spel på fartyg i internationell trafik) numera totalförbjudna i Sverige. Till avarterna bland ungdomsmiljöer har ofta hänförts den verksamhet som bedrivs i de s.k. flipper- och spelhallarna. Från olika håll har framförts krav på att även dessa företeelser skall lagregleras. Av utskottets redovisning i det föregående framgår att sådana önskemål har framförts också från riksdagens sida.

Mot bakgrund härav ser utskottet med tillfredsställelse att regeringen nu har lagt fram förslag till utvidgad lagstiftning angående automatspel. Självfallet löser man inte några fundamentala ungdomsproblem genom en förbudslagstiftning av den typ som föreslås här. Sådana problem angrips bättre genom mera generell inriktade åtgärder. Detta bör dock enligt utskottets mening inte hindra att man nu ingriper mot en företeelse som har visat sig orsaka missförhållanden.

I propositionen har tillståndsskyldigheten som framgått begränsats till att avse spel på vissa spelautomater. Som framhålls i motionerna 1981/82:2448

(s) och 1981/82:2495 (s) kan givetvis andra miljöer än spelhallar utgöra olämpliga ungdomsmiljöer. Sådana miljöer kan uppkomma i anslutning till en viss verksamhet som i sig inte behöver vara olämplig, t. ex. verksamhet i en kommunal fritidsgård, ett kafé eller ett diskotek. Men det kan också röra sig om en miljö som främst fungerar som en samlingsplats utan att därför vara knuten till viss näringsverksamhet, exempelvis ett torg, en park eller en tunnelbanestation. Det finns över huvud taget åtskilliga exempel på miljöer som är sådana att de kan motivera samhällliga åtgärder av skilda slag. Ett problem är emellertid att just mångfalden av miljöer och tänkbara åtgärder gör att en generell förbudslagstiftning av den typ som motionärerna förespråkar inte är möjlig att genomföra utan omfattande utredningar och analyser. Som utskottet framhållit tidigare innehåller dock allmänna ordningsstadgan bestämmelser som i viss mån är ägnade att förhindra uppkomsten av olämpliga ungdomsmiljöer.

Utskottet är med hänsyn till det anförda i likhet med socialutskottet inte berett att tillstyrka en lagstiftning av så långtgående natur som den som motionärerna föreslår. Som socialutskottet anför är det dock angeläget att man noggrant följer utvecklingen och inom ramen för den nuvarande lagstiftningen – exempelvis den nya socialtjänstlagen – vidtar åtgärder i syfte att motverka förekomsten av olämpliga barn- och ungdomsmiljöer. Givetvis kan också erfarenheterna av den nu föreslagna lagen ge anledning till ytterligare överväganden angående en förbudslagstiftnings framtida utformning. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1981/82:2448 (s) och 1981/82:2493 (s).

Utskottet biträder förslaget i propositionen om att offentlig tillställning av tillfällig karaktär inte bör omfattas av tillståndsplikt. Genom den tillfälliga karaktären hos exempelvis ambulerande tivolin finns det knappast risk för att det uppstår några mer påtagliga problem till följd av verksamheten. Om spelverksamhet är avsedd att förekomma vid en offentlig tillställning får det beaktas vid den prövning som förekommer enligt allmänna ordningsstadgan. Utskottet avstyrker alltså motion 1981/82:2494 (s) i denna del.

Utskottet tar därefter upp de genom motionerna 1981/82:2447 (s) och 1981/82:2494 (s) aktualiserade frågorna om tillstånd skall krävas i fall då det endast finns en automat och i fall då automatspel anordnas i samband med offentlig tillställning av tillfällig karaktär. Motionärernas förslag har, som framgått, i den förstnämnda delen tillstyrkts av socialutskottet.

Näringsutskottet vill erinra om att den offentliga debatten i ämnet främst har kretsat kring de problem som är förenade med spelverksamheten i de s.k. spelhallarna. Såsom anförts i propositionen torde dessa hallar genom den rikliga förekomsten av spelapparater locka till sig många spelutövare, av vilka flertalet kan antas vara ungdomar. Det är också antagligt att det i samband med spel är i spelhallarna som den asociala påverkan på barn och ungdomar är störst, bl. a. därför att det i sådana hallar kan vara svårt för anordnaren av spelet att övervaka verksamheten. Det är alltså först när

spelverksamheten når en viss större omfattning som behovet av tillståndsprovning blir påtagligt. Vid remissbehandlingen av den nämnda departementspromemorian – i vilken hade föreslagits tillståndsskyldighet för spel på fler än tre apparater inom samma anläggning – framfördes emellertid från kommunalt håll flera önskemål om en generell tillståndsprovning. Kommunerna var alltså beredda att åta sig ansvaret för en mera omfattande provning än den som hade föreslagits i promemorian. I propositionen har vid bestämmandet av gränsen för tillståndsskyldigheten viss hänsyn tagits härtill. Utskottet anser för sin del att den avvägning som har gjorts i propositionen på denna punkt är rimlig. Inte sällan torde enstaka flipperspel e. d. förekomma som komplement till annan verksamhet – bensinstation, kafé – och det skulle enligt utskottets mening medföra en i allmänhet helt onödigt byråkratisk omgång att föreskriva tillståndsplikt i sådana fall.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1981/82:2447 (s) och 1981/82:2494 (s) i denna del samt tillstyrker följaktligen propositionen i motsvarande del. Utskottet har heller inte några invändningar mot lagförslagen i övrigt.

Lagen om anordnande av visst automatspel föreslås träda i kraft den 1 juli 1982. Enligt förslaget till övergångsbestämmelser till lagen skall den som vid ikraftträdandet anordnar automatspel för vilket tillstånd erfordras enligt lagen och som före utgången av september 1982 har sökt tillstånd få fortsätta med verksamheten till dess ansökningen slutligt har prövats. Om socialnämnden inte meddelar tillstånd för fortsatt spelverksamhet, skall nämnden utsätta den tid inom vilken verksamheten skall ha avvecklats. Denna tid skall enligt förslaget bestämmas så att skäligt rådrum ges för avvecklingen.

I specialmotiveringen till lagförslaget gör föredragande statsrådet vissa uttalanden angående innebörden av uttrycket "skäligt rådrum". Hänsyn måste enligt statsrådet tas till bl. a. om en avveckling drabbar anställd personal. Spelverksamhet som är anordnad i anslutning till annan näringsverksamhet eller annars utan särskilda bindningar bör enligt propositionen dock kunna avvecklas ganska omgående. Den avvecklingsperiod om flera år som förordats av branschens remissinstanser anser departementschefen vara helt otänkbar, särskilt i fråga om spelverksamhet som enligt vad man vet förorsakar sociala missförhållanden.

Utskottet vill understryka att det från rättssäkerhetssynpunkt är av betydelse att uttrycket skäligt rådrum tolkas någorlunda lika över hela landet. Vid bedömningen av vad som i ett enskilt fall skall anses utgöra skäligt rådrum bör, utöver de hänsyn som anges i propositionen, visst beaktande tillmätas det förhållandet att automaterna ofta representerar ett stort ekonomiskt värde för den enskilde och att amorteringarna i regel sträcker sig över en tid av två år. En alltför snabb, av lagstiftaren framtvingad avveckling av verksamheten skulle kunna medföra betydande ekonomiska förluster för den enskilde anordnaren av automatspel. Mot bakgrund härav

är det enligt utskottets mening inte orimligt att avvecklingstiden i enskilda fall bestäms till ett år eller mera.

Utskottet hemställer

1. beträffande *tillståndsprövning avseende fritids- och nöjesinrättningar*
att riksdagen avslår motionerna 1981/82:2448 och 1981/82:2493,
2. beträffande *tillståndsprövning avseende spelautomater*
att riksdagen
 - a) med avslag på motionerna 1981/82:2447 och 1981/82:2494 antar det i proposition 1981/82:203 framlagda förslaget till lag om anordnande av visst automatspel,
 - b) antar det i proposition 1981/82:203 framlagda förslaget till lag om ändring i lotteriförordningen (1939:207).

Stockholm den 25 maj 1982

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Lilly Hansson (s), Lennart Pettersson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Wivi-Anne Radesjö (s), Per Westerberg (m) och Ivar Franzén (c).

Reservation

Tillståndsprövning avseende spelautomater (mom. 2)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 8 med "Näringsutskottet vill" och slutar på s. 9 med "i övrigt" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är antalet spelautomater i en lokal eller anläggning av helt underordnad betydelse när det gäller risken för att sociala skadeverkningar skall uppkomma. Det är i stället miljön kring automaten eller automaterna som måste vara avgörande vid bedömningen av om tillstånd skall ges eller ej. Vid remissbehandlingen av departemangspromemorian har en rad viktiga remissinstanser talat för att generell tillståndsplikt införs. Till dessa hör rikspolisstyrelsen, statens ungdomsråd, lotterinämn-

den, tre länsstyrelser, Svenska kommunförbundet samt flertalet kommuner och ungdomsorganisationer som har yttrat sig. Lotterinämden framhåller exempelvis att erfarenheterna visar att spelet förorsäkar skadeverkningar även om antalet apparater understiger fyra (jfr promemoriaförslaget). Detta gäller enligt nämnden särskilt i fråga om spelverksamhet som anordnas på kaféer eller konditorier som ligger i närheten av skolor.

Näringsutskottet delar motionärernas och socialutskottets uppfattning att utomordentligt stor vikt måste tillmätas kommunernas åsikt att det bör ske en generell tillståndsprövning. Det finns enligt utskottets mening knappast några sakliga skäl som talar för en begränsning av möjligheterna att ingripa. Invändningen i propositionen att en så långtgående tillståndsplikt skulle leda till onödigt byråkrati bör inte tillmätas någon avgörande betydelse eftersom det är kommunerna själva som, genom sina socialnämnder, skall svara för tillståndsgivningen och kontrollen. Det kan enligt utskottets mening f. ö. ifrågasättas om den i propositionen föreslagna lösningen verkligen annat än under en kortare övergångsperiod leder till mindre byråkrati än den lösning som motionärerna förespråkar. Som framhålls i propositionen torde kommunernas engagemang i frågan utgöra en garanti för att man finner smidiga former för handläggningen av dessa ärenden.

Utskottet tillstyrker därför förslaget i motionerna 1981/82:2447 (s) och 1981/82:2494 (s) att tillståndsplikt skall gälla även när det bara finns en spelautomat i en lokal eller anläggning. Utskottets förslag i denna del innebär att den föreslagna 3 § lagen om andordnande av visst automatspel får en ändrad lydelse. I övrigt tillstyrker utskottet lagförslagen i propositionen.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. *beträffande tillståndsprövning avseende spelautomater*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1981/82:2447 och motion 1981/82:2494 i vad gäller tillståndskrav även för en spelautomat samt med avslag på motion 1981/82:2494 i övrigt antar det i proposition 1981/82:203 framlagda förslaget till lag om anordnande av visst automatspel med ändrad lydelse av 3 § enligt *alternativt förslag* i det följande:

Regeringens förslag

Alternativt förslag

3 §

Tillstånd krävs för att anordna automatspel som avses i 1 § första stycket på två eller flera automatspel inom samma lokal eller anläggning. Detta gäller inte för automatspel som anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

Tillstånd krävs för att anordna automatspel som avses i 1 § första stycket. Detta gäller inte för automatspel som anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

Frågan om tillstånd prövas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Nämnden får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

b) (=utskottet).

Socialutskottets yttrande

1981/82:4 y

om kontroll över visst automatspel

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har anhållit om yttrande av socialutskottet över proposition 1981/82:203 om kontroll över visst automatspel jämte följande motioner, nämligen 1981/82:2447 av Ingegerd Elm (s), 1981/82:2448 av Margot Wallström (s) och Åke Gustavsson (s), 1981/82:2493 av Oskar Lindkvist (s) och Lars Ulander (s) samt 1981/82:2494 av Margareta Winberg (s) och Marianne Ståhlberg (s).

Utskottet

I propositionen föreslås nya regler för anordnande av flipperspel och liknande automatspel. Reglerna avses bli intagna i en särskild lag, lag om anordnande av visst automatspel. Enligt denna skall tillstånd krävas för att i förvärvssyfte anordna spel på mekanisk eller elektronisk spelautomat som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten.

Ansökningar om tillstånd prövas enligt lagförslaget av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Tillstånd skall kunna förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Om det efter tillståndsbeslutet uppkommer missförhållanden till följd av spelverksamheten, får socialnämnden meddela nya eller ändrade föreskrifter.

Den som anordnar automatspel som omfattas av lagens bestämmelser får inte otillbörligen locka barn eller ungdom att delta i spelet. Tillstånd får återkallas om spelet anordnas i strid mot denna bestämmelse. Detsamma gäller om automatspel anordnas i strid mot föreskrifter som socialnämnden utfärdar.

Socialnämnden skall också svara för tillsyn över spelverksamheten. Påföljd i form av böter eller fängelse i högst sex månader skall kunna ådömas den som uppsåtligt eller av oaktsamhet anordnar automatspel utan att ha tillstånd eller bryter mot socialnämndens föreskrifter.

Av den lämnade redovisningen framgår att förslaget i propositionen begränsar sig till att avse åtgärder för att motverka uppkomsten av olämpliga barn- och ungdomsmiljöer i samband med spel på flipperspel och liknande automatspel. I två motioner framställs yrkanden som har avsevärt mera långtgående krav. I motion 1981/82:2448 av Margot Wallström

(s) och Åke Gustavsson (s) vill motionärerna att regeringen skyndsamt skall återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att kommunerna skall pröva etablering av alla fritids- och nöjesinrättningar i syfte att förhindra olämpliga ungdomsmiljöer. Oskar Lindkvist (s) och Lars Ulander (s) framställer ett likartat yrkande i motion 1981/82:2493. Motionen syftar till att det framlagda lagförslaget skall få ett betydligt vidgat tillämpningsområde, nämligen på det sättet att lagen skall omfatta alla slag av kommersiella fritids- och nöjesplatser.

I överensstämmelse med vad motionärerna anför och som framhålls av motionärerna kan givetvis en olämplig ungdomsmiljö förekomma i andra sammanhang än just spelhallarna. Departementschefen anför att det kan finnas åtskilliga exempel på miljöer som är sådana att de motiverar ett inflytande från samhällets sida men det krävs olika typer av åtgärder. En generell analys av samtliga typer av ungdomsmiljöer skulle fordra långtgående undersökningar, anför han (s. 9). Han anför vidare bl. a. att man inte löser de ungdomsproblem som kan finnas i stort genom att införa förbud och restriktioner. Självfallet måste ungdomsproblemen som helhet lösas på annat sätt genom mera generellt inriktade åtgärder. Detta förhållande, anför han, bör inte hindra att man nu ingriper mot en företeelse som har visat sig orsaka missförhållanden. Förslaget i propositionen skall ses som en bland flera åtgärder för att värna om barns och ungdomars uppväxtmiljö.

Utskottet kan för sin del helt ansluta sig till den bedömning som departementschefen sålunda ger uttryck åt i propositionen. Den däri lämnade redovisningen visar att det finns tungt vägande skäl för att ingripa mot spelhallarna med lagstiftning av här aktuellt slag eftersom de i många fall inte utgör någon lämplig barn- och ungdomsmiljö utan skapar betydande sociala problem. I sammanhanget bör också nämnas att riksdagen i början av förra året begärde att regeringen skyndsamt skulle lägga fram förslag till lagstiftning om flipperspel och liknande automatspel.

Utskottet tillstyrker således förslaget att riksdagen nu genom en särskild lag reglerar anordnande av visst automatspel. Utskottet återkommer i det följande till den närmare utformningen av lagstiftningen.

Utskottet är inte berett att förorda en lagstiftning av så långtgående natur som föreslås i de båda ovan redovisade motionerna. En sådan lagstiftning skulle kräva en mera omfattande utredning av bl. a. lagteknisk art. Utskottet kan inte heller förorda att en sådan utredning nu kommer till stånd. Det är emellertid angeläget att man noggrant följer utvecklingen och vidtar åtgärder inom ramen för den nuvarande lagstiftningen i syfte att motverka förekomsten av olämpliga barn- och ungdomsmiljöer. Härvidlag vill utskottet erinra om de krav den nya socialtjänstlagen ställer på socialnämnden i kommunen. Det ingår i socialnämndens uppgifter att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen, medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organi-

sationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen. Utskottet vill också framhålla att erfarenheterna av den lag som föreslås i propositionen kan ge anledning till ytterligare överväganden rörande vilken verksamhet som skall omfattas av bestämmelserna i lagen. I enlighet med det anförda avstyrks motionerna.

Enligt det i propositionen framlagda lagförslaget skall lagen vara tillämplig på spel som anordnas i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten. Tillstånd skall krävas för att anordna automatspel av angivet slag på två eller flera spelautomater inom samma lokal eller anläggning. Enligt förslaget skall detta dock inte gälla för automatspel som anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig natur.

Erinringar mot innehållet i de nu redovisade bestämmelserna har framställts i motion 1981/82:2447 av Ingegerd Elm (s) och motion 1981/82:2494 av Margareta Winberg (s) och Marianne Ståhlberg (s). I båda motionerna yrkas att tillstånd skall krävas även i fall då det finns endast en automat. Därjämte yrkas i motion 1981/82:2494 att det inte skall finnas något undantag från tillståndskravet då automatspel anordnas i samband med offentlig tillställning av tillfällig karaktär.

Förslaget bygger på en departementspromemoria (fogad som bilaga till propositionen). Utgångspunkten för denna har varit att tillståndsprövningen i huvudsak skall omfatta den spelverksamhet som bedrivs i s. k. spelhallar. Promemorieförslaget utmynnar i att tillstånd bör krävas för att anordna spel på flera än tre apparater inom samma lokal eller anläggning. Tillståndsplikt föreslås dock inte omfatta spel som anordnas i samband med offentlig tillställning av tillfällig karaktär.

Bland de remissinstanser som förordar att en tillståndsprövning införs är meningarna delade i fråga om tillståndspliktens omfattning. Flera av dessa remissinstanser tillstyrker promemorieförslaget eller lämnar det utan erinran. Majoriteten avstyrker emellertid förslaget och förordar i stället att en generell tillståndsplikt införs.

I propositionen lämnas bl. a. följande redovisning.

Till de remissinstanser som förordar en generell tillståndsplikt hör rikspolisstyrelsen, statens ungdomsråd, lotterinämden, tre länsstyrelser, Svenska kommunförbundet samt flertalet kommuner och ungdomsorganisationer som har yttrat sig i frågan. Lotterinämden framhåller att erfarenheten har visat att spelet förorsakar skadeverkningar även om antalet apparater understiger fyra. Detta gäller t. ex. spelverksamhet som har anordnats i kaféer och konditorier som ligger i närheten av skolor eller på orter där större möjligheter till förströelse saknas. Samma grundtanke framförs av Svenska kommunförbundet. Förbundet framhåller att frågan om antalet flipperapparater är av underordnad betydelse. Enligt förbundet är det miljön som bör vara avgörande om tillstånd skall meddelas eller ej. Flertalet av de kommuner som har yttrat sig i frågan anser att det inte kan uteslutas att missförhållanden kan uppstå i lokaler där spel har anordnats på färre än fyra apparater. I allmänhet sägs det från kommunalt håll att det

inte finns några skäl som talar för en begränsning av möjligheterna att ingripa. Det framhålls också att spelverksamheten på mindre orter oftast inte omfattar flera än tre apparater. En remissinstans menar att ett genomförande av promemorieförslaget i denna del kommer att resultera i att spel på högst tre apparater kommer att anordnas på ett stort antal platser i kommunerna för att de som anordnar spelverksamhet skall slippa tillståndsprövningen.

Ett par remissinstanser anser att tillståndsplikt bör inträda först när spelverksamheten är av större omfattning än vad som föreslås i departementspromemorian. Sveriges automatägares riksförbund menar således att, om tillståndsplikt införs, skall den avse spel på flera än sex apparater. En annan remissinstans anser att gränsen för tillståndsplikt kan sättas vid spel som omfattar fler än sju apparater.

Departementschefen redovisar vissa förhållanden som talar för att endast spelverksamhet av viss större omfattning bör bli föremål för tillståndsprövning. Han hänvisar å andra sidan också till bl. a. vad som anförts från kommunalt håll och som redovisats ovan av innehåll att spel som är anordnat på enstaka apparater också kan vara upphov till i princip motsvarande sociala problem som har konstaterats i samband med spelverksamheten i spelhallarna. Han anför härefter följande.

Vid bedömning av frågan om tillståndspliktens omfattning fäster jag särskild vikt vid kommunernas önskemål om en generell tillståndsprövning och vid det förhållandet att kommunerna följaktligen är beredda att åtaga sig ansvaret för en mera omfattande prövning. På lokalt håll kan man bäst bedöma behovet av åtgärder. Kommunernas engagemang i frågan är enligt min mening också en garanti för att man söker sig till smidiga former för handläggningen av dessa ärenden. Farhågor för en onödigt byråkrati har emellertid framskyttat i debatten. Jag anser att sådana farhågor bör kunna mötas genom att automatspel som anordnas endast på en spelautomat inom samma lokal eller anläggning undantas från tillståndsplikten. Jag föreslår alltså att det öppnas en möjlighet att ingripa mot spelverksamhet som omfattar spel på två eller flera spelautomater.

Utskottet anser för sin del att utomordentligt stor vikt måste tillmätas kommunernas åsikt att det skall ske en generell tillståndsprövning. Den invändning som framförts mot en så långtgående tillståndsplikt av innehåll att en onödig byråkrati skulle uppstå anser utskottet inte böra tillmätas någon betydelse eftersom det är kommunerna själva som skall svara för tillståndsgivningen och kontrollen. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motionerna att även då det bara finns en spelautomat i en lokal eller anläggning tillståndsplikt skall finnas.

Utskottet biträder däremot propositionsförslaget om att offentlig tillställning av tillfällig karaktär inte bör omfattas av tillståndsplikt. Motion 1981/82:2494 avstyrks i motsvarande del. Om spelverksamhet är avsedd att förekomma vid en offentlig tillställning av tillfällig karaktär är detta ett förhållande som får tas i beaktande vid den prövning som förekommer enligt allmänna ordningsstadgan.

Då det gäller övriga delar av förslaget till lag om anordnande av visst automatspel har utskottet inte något att erinra. Utskottet tillstyrker också i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lotteriförordningen (1939:207).

Stockholm den 6 maj 1982

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Rune Gustavsson (c), Mårten Werner (m)¹, Erik Larsson (c), Kjell Nilsson (s), Karin Israelsson (c), Sven-Gösta Signell (s), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Stig Alftin (s), Ann-Cathrine Haglund (m)*, Maria Lagergren (s), Anita Persson (s)* och Georg Karlsson (s)².

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

¹ Mårten Werner var vid yttrandets justering ledig från uppdraget som riksdagsledamot.

² Georg Karlssons uppdrag som ersättare för riksdagsledamot hade upphört vid yttrandets justering.

